

FOGLALKOZTATÁSI ÉS JÖVEDELEMTERMELÉSI PROBLÉMÁK VIZSGÁLATA A BALATONI TURISZTIKAI DESZTINÁCIÓBAN

PROBLEMS WITH EMPLOYMENT AND INCOME GENERATION IN THE LAKE BALATON TOURISM DESTINATION

Szilveszter VALENTIN^a

^a 8315 Gyenesdiás Vörösmarty utca 46. Hungary, Phone: +36 30931-4494, email: valentinszilveszter@upcmail.hu

Cite this article: Valentin, Sz. (2017). Foglalkoztatási és jövedelemtermelési problémák vizsgálata a Balatoni turisztikai desztinációban. *Deturope*, 9, 1: 5-25

Absztrakt

Magyarországon a foglalkoztatáspolitikát 2010-től kezdődően merőben új alapokra helyeződött át az 1998 és 2002 közötti időszakhoz képest. Az országgyűlési választások után új struktúrában kezdett hozzá a az újonnan megalakuló kormányzati kabinet a szakképzés és a foglalkoztatáspolitikát átalakításához. A deklarált cél az volt, hogy 10 éven belül, vagyis 2020-ra Magyarországon a foglalkoztatottak száma elérje a 4,7 millió főt.

Az országos munkaerőpiacon belül azonban vannak olyan térségek, amelyek egyedi munkaerő felvevő piacként jelennek meg és egyedi feltételekkel foglalkoztatják a munkaképes lakosságot. Ilyen térség az ország második legnagyobb idegenforgalmi desztinációja, a Balatoni Kiemelt Üdülőkörzet. A 179 településből álló térség munkaerő igényének többsége a közvetlen Balaton-parttal rendelkező 43 településen jelenik meg szezonális jelleggel az általában májustól szeptemberig működő vendéglátó, illetve idegenforgalmi egységeknél. Viszont az elmúlt években többször hallhatjuk, hogy a vendéglátósok nem találnak munkaerőt, hozzátéve, hogy már a szakképzettség nem is elvárás, hiszen a szakemberek ebben az ágazatban is előszeretettel használják ki az Európai Unió adta szabad munkaerő mozgás lehetőségét és mennek el dolgozni külföldre, főleg az Ausztriába téli szezonokba üzemelő síparadicsomokba, illetve Londonba, ahol egész éves állást találnak, amivel a hazai fizetés többszörösét kereshetik meg. A vendéglátáson kívüli ágazatokban a Balaton térségében is hasonló mutatókat láthatunk, mint az országban más helyütt. Azonban fontos kiemelni, hogy az idegenforgalom munkaerőpiaca igen átforgatja a régió munkaerőpiaci viszonyait. Dolgozatomban azt vizsgálom, hogy a régió partközeli településein 2011-ben hogyan alakultak a foglalkoztatási mutatók, és ezek mekkora jövedelem generálására tették képessé a régiót, A jövedelemtermelő képességet az önkormányzatoknál maradó SZJA alapok, és ezek egy foglalkoztatottra jutó értéke alapján vizsgálom, ez utóbbi lehetőséget teremt a régiómás idegenforgalmi térségekkel való összehasonlítására is.

Kulcsszavak: munkaerő, foglalkoztatottság, Balaton, vendéglátás, turizmus

Abstract

Since 2010 employment policies shifted greatly compared to the time between 1998 and 2002. After the elections the new government started to revise the policies concerning education and employment. The goal was to raise the number of employed people in Hungary to 4.7 million by the year 2020. In the national labour market there are areas that are unique and employ labour under special circumstances. Such an area is the Lake Balaton Resort Area, the 2nd largest tourist destination in Hungary. The Lake Balaton Resort Area consists of 179 settlements but most of its workforce comes from 43 settlements which have direct access to Lake Balaton. Most of the jobs are seasonal, lasting from May to September. Nowadays we hear from entrepreneurs that they are unable to find workers even though qualifications are not required anymore, because many skilled workers use the opportunities provided by the European Union, and go abroad to work, the primary target being Austria where they work in ski resorts during the

winter, or London, where they can find full time jobs and earn wages 5 times that in Hungary. This is the case for the whole region of Balaton even outside the tourism sector. It is important to underline that the labour market in tourism influences the employment situation in all sectors of the region. In this paper I wish to examine how employment rates changed in the lakeshore settlements of the region in 2011, and how much income was generated by tourism employment around the lake. I examine the income generating capacity by the share of personal income tax that local government kept for themselves, and by the value of the income tax per employee, this latter indicator allowing the comparison of the Lake Balaton area to other tourism destinations in Hungary.

Keywords: labour force, employment, Lake Balaton, hospitality, tourism

SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

Az idegenforgalom mérésének Magyarországon nincsenek hosszú időtávra visszavezethető kordokumentumai. Ennek oka, hogy még a 20. század elején is az ország turisztika és vendéglátó ágazata nagyon szűk körű és kezdetleges volt. Az útikönyvírók már az 1800-as évek vége felé Magyarország ezen belül a Balaton kiváló természeti adottságait hangsúlyozzák, azonban hosszasan leírják a vendéglátás hiányára vonatkozó infrastrukturális észrevételeiket (Paget, 1839). A fürdőélet és a hozzá kapcsolódó vendégforgalom a XVIII. században kezdődött Balaton környékén, azonban kezdetben nem a tó vize, hanem aparton fakadó szénsavas források voltak a fő vonzerők (Rátz, 1999). Az első világháború megakasztotta a vendégforgalom növekedését, 1919 után azonban a tengerpart elvesztése és a népszerűbb fürdőhelyeknek a határokon kívül való kerülése miatt fellendült a Balaton turizmusa (RÁTZ, 1999), az arisztokrácia felfedezi magának a térséget. A békebeli idők Balaton-ideálja nem tartott sokáig, hiszen a II. világháború ideje alatt a fürdőhelyek többsége megsemmisül. A háború után hamar, már 1948-ban újraindult a turizmus, ez azonban sok szempontból különbözött a korábbi balatoni üdüléstől. Nagy jelentőségűvé vált a szociálturizmus, amely az 1980-as évek közepéig a belföldi turizmus jelentős részét adta. A szakszervezeti és vállalati üdülő-beruházásoknak, valamint a magánüdülők építésének köszönhetően az 1949 és 1960 közötti évtizedben közel két és félszeresére nőtt a vendégek száma (Rátz, 1999). A korszak turisztikai mérési adatait jól összefoglalja a VÁTI (1983, idézi: Rátz, 1999) tanulmánya.

Az 1990-es években még csak a szálláshely, vendéglátás ágazatot mérték külön, azonban hamar kiderült, hogy a szektor ennél összetettebb. Nemzetközi példára alapozva, a GDP számítás logikáját alapul véve Magyarország csak 2004-ben vezette be a Turizmus szatellit számlarendszert, amely az ágazat minden területét figyelembe veszi és közli az idegenforgalom teljesítménymutatóit (Tóth, 2009; Vécsei, 2006). A 2004-es adatok megjelenése (KSH, 2006) után a következő, 2014-ben megjelent kiadvány a 2008-2009-es év adatait, a 2015-ben publikált két dokumentum a 2010-2011-es, illetve a 2012-es adatokat

dolgozta fel, majd a 2017-ben megjelent kiadvány a 2013-as adatokat elemezte. A Balaton-parti települések társadalmi helyzetképét, amely a 2011-es állapotot méri fel a statisztikai hivatal 2014-ben adta ki. (KSH, 2014b)

A tópart társadalmi és gazdasági helyzetét részletesen elemzi (Csite, 2001), a kistérségi szintű jövedelemszámítások módszerét mutatja be Csite és Németh (2007), de tudomásom szerint olyan dolgozat nem született, amely a munkavállalók jövedelemtermelő képességét vizsgálná a személyi jövedelemadó és a foglalkoztatottak szemszögéből.

BEVEZETÉS

Az utóbbi időben egyre több szó esik a Magyarország második legnagyobb idegenforgalom desztinációjának, a Balaton foglalkoztatási problémáiról.

A dolgozat célja, hogy bemutassa a Balaton parti települések foglalkoztatási és jövedelmezőségi problémáit. A vizsgálat alapja a foglalkoztatottak által befizetett személyi jövedelemadó állam által az önkormányzatoknak átengedett része. A kutatás végén összehasonlító jelleggel megvizsgáltam a többi magyarországi turisztikai desztináció, valamint a balatoni megyék adatait is.

A kutatás célja és módszerei

A vizsgálat módszerei és ezzel együtt eredeti céljai a dolgozat megírása közben változtak. A kutatásban az eredeti elképzelések szerint a balatoni idegenforgalmi munkaerőpiac helyzetképét szerettem volna vizsgálnikívántam felvázolni és értékelni. Azonban a kutatás közben több problémával találkoztam. Először is azzal a furcsa ténnyel kerültem szembe, hogy bár a Balaton az ország második legnagyobb idegenforgalmi desztinációja, mivel a térség nem egyetlen közigazgatási régió, így gazdasági ágazat elemzése regionális szintekre lebontva az állami hivataloknál, hatóságoknál például a Központi Statisztikai Hivatalnál, vagy a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálatnál nem történik meg. A regionális szervezetek például a Balatoni Fejlesztési Tanács által létrehozott Balatoni Integrációs Nonprofit Kft. készít elemzéseket, de több évnyi csuszással készülnek el az adatok beszerzésének nehézségei miatt. Emiatt a fenti problémából kiindulva elmondható, hogy a turizmus gazdasági ágazaton belül a munkaerőpiac sincs vizsgálva, elemezve, amely az elmúlt pár év regionális turisztikai és kereskedelmi munkaerőhiányát tekintve eléggé ellentmondásosnak tűnhet.

A kutatás során a BKÜ partmenti településeinek kettő problémakörből kiindulva azonban a munka erőpiaci helyzetét, és a foglalkoztatottak jövedelemtermelő képességét kívántam vizsgálni. Az egy foglalkoztatottra jutó jövedelem, tulajdonképpen a munkatermelékenység

jellemzi, így a versenyképesség fontos indikátora. Mivel a helyi, települési szinteken GDP-t nem lehet mérni, így a jövedelem helyett gazdaságpolitikai oldalának vizsgálata mellett döntöttem, amely figyelembe veszi a települési személyi jövedelemadót (SZJA), pontosabban annak az önkormányzatoknál maradó átengedett részét viszonyítottam valamint a helyben foglalkoztatottak számához településeként. 2011-ben ez a helyben maradó rész az összes SZJA bevétel 40 %-a volt, így belőle lehet következtetni a teljes SZJA-ra, és az annak alapját képező jövedelemre .

Anyag és módszer

A módosult vizsgálati módszerek következményeként a következő célok és mutató számokkal vizsgáltam a balatoni munkaerőpiacot. Az eredeti elképzelésekkel szemben a foglalkoztatási helyzetkép helyi gazdaságpolitikai oldaláról sikerült megközelíteni a témát. Ennek egyik alapja a személyi jövedelemadónak (továbbiakban: SZJA) a települési önkormányzatok részére átengedett része. Ezen felül elemzésem következő alapja a településeken foglalkoztatott személyek száma. A kettő mutató hányadosaként kapott arányszám az elemzésem fő mutatója.

A vizsgálat során azonban az időbeliség korlátaiba is beleütköztem, mindkét adathalmaz esetében. Ennek egyik oka, hogy a KSH a szokott két évnyi csúszással szemben foglalkoztatottsági adatokat településsoros bontásban legutóbb a 2011-es népszámlálás idején mért (munkanélküliségi adatokat a hivatal ennél későbbi időpontokban is de ez a vizsgálat szempontjából irreleváns).

Az önkormányzatoknak átengedett SZJA alapnál azonban az önkormányzatok hanyagsága is közrejátszik az adathiányosságnál. Ezen adathalmaznál is a legutolsó fellelhető adatok 2011-ből származnak – bár megjegyezendő, hogy a KSH Területi Statisztikai modul keresője 2016-ig hozza a választási lehetőséget, annak ellenére, hogy a forrásmegosztás a központi és települési költségvetés tekintetében között az SZJA tekintetében 2013-tól megszűnt. Vagyis az önkormányzatok ettől az évtől kezdve nem részesülnek a SZJA befizetésekből, bár a feladatfinanszírozási modellben továbbra is a településen maradt az jövedelemadó kis mértéke, amelyet az önkormányzatok nem mutatnak ki külön. Vagyis elmondható, hogy így a vizsgálati adatsokaság 6 évvel ezelőtti adatokat tartalmazza. Ennek ellenére elmondható, hogy a vizsgálat szempontjából nem releváns, hogy 2011-es adatokkal dolgoztam. Ennek egyik fő oka a munkaerőpiac legnagyobb torzító tényezője, a szociális közfoglalkoztatás (ismertebben: közmunka program) 2011. január 1-től került bevezetésre, vagyis az adatfelvétel időpontjában már létezett jelenlegi formájában. A másik tényező a foglalkoztatottak száma az elmúlt hat évben a mikro régióban nem változott számottevő mértékben, változás csak a foglalkoztatott

csoport összetételében történhetett. Ugyancsak ez mondható, el a fizetési összegekről is, hiszen balatoni lakosként konstatació, hogy évről évre a fizetések nem vagy csak csekély mértékben változnak (az idegenforgalomban a szezonális dolgozók bére az elmúlt 8-10 évben szinte változatlan).

Az időbeliségen kívül azonban el kell mondani, hogy a területi rendszeren belül is történtek csekély mértékű változások, mivel a közigazgatási rendszer átszervezése mellett, amely bevezette a járási rendszert, a Balaton partján területszervezési változások is történtek. Az első ilyen 2013. január 1-től lépett életbe, amikortól is a Balatonvilágos Veszprém megyétől leválva Somogy megyéhez tartozik. A másik eset 2014 októberétől lépett hatályba, amikor is Balatonkenesétől leválva új, független önkormányzattá lépett elő Balatonakarattya. E kettő eset azonban érdemben nem befolyásolja az elmúlt hat év munkaerő piaci adatait, mivel 2011-ben Balatonvilágoson mindösszesen 503 fő dolgozott, amely a Balaton-parti településeken dolgozó személyek kevesebb, mint 1 %-át teszi ki. Balatonakarattya esetében ez a mérték bőven egy százalék alatti tartományban marad, hiszen az új község összlakossága 2015-ban 833 fő volt, amely a Balaton-parti települések lakónépességének csupán 0,6 3%-át teszi (foglalkoztatottsági adat nem áll rendelkezésre Balatonakarattya tekintetében.)

Az előbbieken felvázolt tényezők mentén a végső arányszámokat különböző földrajzi és közigazgatási egységek köré rendeztem. Elsőként a Balaton egészét elemeztem, míg második körben az északi és déli partját különböztettem meg. Ez utóbbi, egyrészt a közlekedési és földrajzi adottságok mentén lehet érdekes, továbbá azért is, mert tudjuk, hogy évtizedek óta a kettő part, mint turisztikai desztinációt közötti választás a társadalmi rétegződés mentén alakult ki. Az északi parton Balatonfüred, Tihany, és Keszthely térségébe az arisztokrácia, a polgárság, a 20. században pedig a felső 10 000 köréből érkezett a legtöbb vendég, addig a déli partot főleg a munkásréteg tudhatta magáénak, ezen a részen sok „kis ember” rendelkezett és rendelkezik ma is nyaralóingatlanokkal. Ezek a rétegződések azért lényegesek, mert a munkaerő piaci bérekre is rányomják a bélyegüket a kereskedelmi és szolgáltatási árakból adódóan.

Másik irány a három megye összevetése volt. El kell mondani, hogy a déli part teljes mértékben Somogy megyéhez, az északi parti településeken Veszprém és Zala megye osztozik. Az utolsó etapban a települések közti különbségekre szeretném felhívni a figyelmet. Az elemzéseket mind a foglalkoztatottak száma, a SZJA alap, és az egy főre jutó SZJA alap hányad tekintetében elvégeztem. ha különböző adatok összevetése közben érdekes összefüggésekre bukkantam.

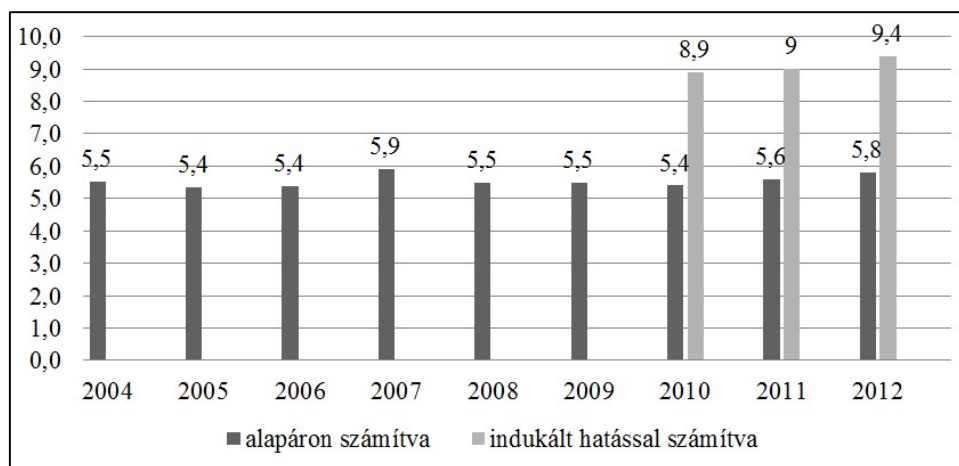
A vizsgálat utolsó mozzanataként pedig összehasonlító elemzést készítettem, a balatoni átlag adatokat vetettem össze Magyarország idegenforgalmi desztinációival, a Velencei-tó, a

Fertő-tó, a Tisza-tó, és a Duna-kanyar egyes településeivel. Ezt követően pedig a Balatont érintő három megye adatát hasonlítottam össze és ezek után értékeltem a balatoni munkaerőpiac 2011-es gazdaságpolitikai helyzetét.

A turizmus szerepe a nemzetgazdaságban

A turizmus szerepe a nemzetgazdaságban az utóbbi években növekvő tendenciát mutat. Az ágazat növekedésének mértéke több okra is visszavezethető. Ide sorolhatjuk, a Széchenyi Pihenő Kártya, az Erzsébet-utalvány bevezetését, amely a gyermekek, a rászoruló családok, és az idős emberek számára is lehetőséget teremt pár napos kikapcsolódásra alacsonyabb jövedelmek mellett is. A nemzetgazdaság teljesítményének legfőbb mérőszámának a GDP-t (bruttó hozzáadott értéket) tekintjük. A GDP-n belül nincs közvetlen nemzeti számla az idegenforgalomnak, hanem úgynevezett Turizmus szatellit-számlarendszert használnak, amely az idegenforgalom összes részterületének bevételeit számba veszi (KSH, 2006).

1. ábra A turisztikai ágazat teljesítménye a nemzeti GDP-hez viszonyítva (%)

Forrás: KS, 2006; KSH,2014, KSH, 2015; KSH, 2015b

Azonban érdekes megemlíteni a közvetett adatokat is. Ezeket a multiplikátorhatás segítségével méri a szatellit számla, megmutatva, hogy a turizmusban keletkezett közvetlen jövedelem mekkora mértékű pluszfogyasztást generál. A KSH mérései alapján 2012-ben (KSH, 2015b) például egy vendég által elköltött 1000 forint a magyar gazdaságban 1 692 Ft fogyasztás generált, mivel az ÁKM multiplikátor szorzója 1,692-es érték volt. 2010-ben a turizmus ágazat közvetlen és közvetett hatásokat is figyelembe véve a GDP 8,9 %-át állította elő, ez az érték a következő években növekedett tendenciálisan hiszen 2011-ben 9,0 %, addig 2012-ben 9,4 %-ot ért el, utóbbi év forintosítva 1 223 Mrd Ft-nak feleltethető meg(KSH, 2012; KSH, 2012).

Foglalkoztatottság Magyarországon

A következőkben a foglalkoztatottsági adatok alapján szeretném vizsgálni a turisztikai szektort. Mielőtt megnéznénk azonban az ágazat munkaerőpiaci helyzetét, tekintsük át az országos foglalkoztatottsági helyzetet. A 2004-től napjainkig terjedő időszakban számba kell venni néhány olyan tényezőt, amely jelentős változást indukált a foglalkoztatási piacon.

- Elsőként ide sorolandó a nyugdíj korhatár változása. A vizsgálati időszak első évében, 2004-ben az öregségi korhatár a férfiaknál 61 év, a nőknél pedig 59 év volt addig 2016-ban ez az érték mind két nem esetében 65 évre emelkedett.
- Másodikként a népességszám változást fontos számba venni. 2004. január 1-én Magyarország lakossága 10 millió 117 ezer fő volt, 2015-ben a népességszám 9 millió 823 ezer főre csökkent.
- Megemlítenéd a kereskedelmi szektor átrendeződése is.
- Utolsó szempont a 2010 utáni szociális közmunka bevezetése. A közmunkások száma ettől az évtől megjelenik a foglalkoztatottak számában, Az előbb felvázolt körülmények és változások alapján, Magyarországon a 2004 és 2012 közötti időszakban az alábbiak szerint alakult a munkaerőpiac:

1. táblázat Foglalkoztatottak száma Magyarországon, 2004-2012

év	foglalkoztatottak, ezer fő	munka- nélküliek, ezer fő	munka- nélküliségi ráta, %	foglalkoztatottak a turisztikai szektorban, ezer fő	foglalkoztatottak aránya a turizmus szektorban, %- ban
2004	3 709	252,9	6,1	308	8,30
2005	3 816	304	7,2	303	7,94
2006	3 852	318	7,5	355	9,22
2007	3 849	284	7,4	323	8,39
2008	3 940	329	7,9	344	8,73
2009	3 850	420	10,1	333	8,65
2010	3 801	456	11,2	334	8,79
2011	3 836	468	11,0	352	9,18
2012	3 874	473	10,2	356	9,19

Forrás: KSH, 2016b

A táblázatnál figyelembe kell venni 2008-tól a KSH más módszertan alapján, közli az foglalkoztatottak számát a szatellit számlák tekintetében. A figyelembe vehető adatok a fő- és mellékállásokat is figyelembe veszi és a ledolgozott órák számából számolja a foglalkoztatottak létszámát.

Megjegyzendő továbbá, hogy előfordulhat egyidejűleg a munkanélküliségi ráta és a foglalkoztatottak számának növekedése is, azokban az időszakokban, amikor korábbi évekhez

képest többen jelennek meg a munkaerőpiacon, azaz inaktívból aktívvá (foglalkoztatottá vagy munkanélkülivé) válnak.

Munkaerőpiaci helyzet a Balaton kiemelt üdülőkörzet partközeli településein

Dolgozatomfő témája a balatoni vendéglátás munkaerőpiacának jelenlegi helyzete. Okkal tehetnénk fel a kérdést, hogy a kutatás során mely településeket kellene megvizsgálni, természetesen a közvetlen parti településeken kívül. A válasz eléggé összetett, mivel különböző értelmezések látnak napvilágot manapság azt illetően, hogy mit is értünk a Balatoni idegenforgalmi régió alatt. A legtöbb ember meggyőződése, hogy a tó idegenforgalmi vonzereje a parti településekre terjed ki, illetve néhány olyan kisebb településre, amelyek kínálatukkal komolyan kiegészítik a Balaton adta lehetőségeket.

2. ábra A Balaton part menti települései

Forrás: <http://users.atw.hu/marcellvilla/terkep.html>

Ilyen települések főleg a gyógyfürdővel rendelkező Hévíz és Zalakaros városai. A szakma álláspontja azonban az, hogy a térség idegenforgalmi vonzereje kiterjed a háttér-településeknek nevezett, a Balatonnal közvetlenül nem érintkező, a tótól 15-20 km-es távolságra elhelyezkedő települések összességére. Ennek az elméletnek értelmében olyan településeket is ide sorolhatunk, mint Tapolca, Veszprém vagy a térség fokozottan természetvédett területe, a Kis-Balaton.

Ezzel szemben Magyarországon a hivatalos turisztikai régiókat a 28/1998. (V. 13.) IKIM rendelet alapján hozták létre. A többször módosított jogszabály alapján a Balatoni Idegenforgalmi régió kiterjed a Balatoni Kiemelt Üdülőkörzet egészére, amely 2016-ban 180

települést foglal magában. A 180 település viszont igencsak változatos gazdasági erővel bír. Ennek elsődleges oka az, hogy a régió kialakításánál szerepet kapott a sokrétű idegenforgalmi profillal rendelkező térség kialakításának terve, viszont ennek negatívuma, hogy vannak olyan települések, amelyek több tíz kilométeres távolságra helyezkednek el a Balatontól, például Zalakomár, amely közúton Balatonberénytől 25 km-re van. Ezeknek a háttér településeknek idegenforgalmi attrakciójuk csekély, és ezek sem köthetők a Balatonhoz. Meglátásom szerint, ha a Balaton munkaerő piacát vizsgáljuk csak a közvetlen parti településeket szabad vizsgálnunk. hiszen a parti helységek mutatják meg teljes egészében a térség idegenforgalmi jellemzőit, például a szezonális problémáját – amely a munkaerőpiac egyik nagy negatívuma a térségben. A másik ok az, hogy a térség idegenforgalmi bevételeinek jelentős részét néhány Balaton-parti település adja (KSH, 2016). Például 2014-ben Balatonfüred, Siófok és Keszthely együttes bevétele – a vendéglátással foglalkozó vállalkozások árbevétele - 27 milliárd Ft amely a BKÜ összteljesítményének (64 Mrd Ft) 42 %-a. Joggal merül fel a kérdés, hogy Hévíz, az ország egyik legnagyobb vendégforgalmat lebonyolító városa milyen mértékben járul hozzá az előbbi értékhez. 2014-ben a gyógytaváról világhírű kisváros jövedelme 8,2 Mrd Ft volt, a keszthelyi összeget 130%-al túlszárnyalta. Ugyanakkor viszont látnunk kell, hogy Hévízen a munkaerőpiac a parti településektől eltérő jellegű, a foglalkoztatás ideje januártól decemberig tart, míg Keszthely esetében csupán májustól szeptemberig foglalkoztatják a turisztikai ágazatban dolgozók többségét.

A Balaton idegenforgalmi foglalkoztatási helyzetképe 2011-ben

Mindezek után szeretném bemutatni, hogy a Balatoni Kiemelt Üdülőkörzetben hogyan is alakul a turisztikai munkaerő kereslet, és hogy regionális szinten hogyan viszonyul az országos turisztikai mutatószámokhoz.

Mivel a legutóbbi Balatonnal, társadalmi-gazdasági helyzetével részletesen foglalkozó elemzést, amit a KSH adott ki 2014-ben jelent meg (KSH, 2014b), amely a foglalkoztatásról 2011-es, népszámlálási adatokat közöl, az ekkori adatokat közlöm az alábbiakban. Hozzáteendő, hogy az elmúlt 5 év alatt sok minden megváltozott a gazdaság tekintetében, azonban frissebb adat sajnos nem áll rendelkezésre.

2. táblázat A népességi és foglalkoztatási adatok a BKÜ nagyobb városaiban

terület	népesség, fő	foglalkoztatot-tak száma, fő	Foglalkoztatot-tak a BKÜ arányában, %	Munkanélküli-ek, fő
BKÜ összesen	255724	101015	100	13956
BKÜ partmenti települések	130554	52697	52,17	6 848
Siófok	25045	10216	10,11	1 549
Keszthely	20 619	8545	8,46	964
Balatonfüred	12 979	5634	5,58	518

Forrás: KSH, 2016b

A települések közt a legnagyobb foglalkoztatással bíró települések Siófok, Keszthely és Balatonfüred. A három nagyvárost követik még a foglalkoztatottak számát tekintve Balatonalmádi és a déli part egyik városláncolata Fonyód, Balatonboglár és Balatonlelle. A legkisebb foglalkoztatási mutatókkal ugyanakkor a Balaton-felvidéki terület vezet, itt helyezkedik el a lista utolsó öt települése: Paloznak, Aszófő, Balatonudvari, Balatonszepezd és Balatonrendes. Utóbbi településen 2011-ben mindössze 39 fő volt foglalkoztatva.

3. táblázat A BKÜ településének foglalkoztatási ráta listájának helyezései 2011-ben

Part menti települések		BKÜ összes	
első öt helyezet	utolsó öt helyezet	első öt helyezet	utolsó öt helyezet
Tihany (52,8)	Balatonszepezd (34,1)	Balatonszőlős (57,1)	Hollád (24,2)
Gyenesdiás (51,8)	Balatonberény (36,5)	Hidegkút (55,6)	Táska (20,0)
Zánka (50,5)	Balatonrendes (38,2)	Szentantalfa (55,1)	Nikla (26,7)
<i>Az első illetve utolsó part menti település helyezése BKÜ helyezése</i>		Tihany (9.)	Balatonszepezd (22.)

Forrás: KSH, 2014b - 4.1 táblázat alapján saját szerkesztés

Összehasonlító jelleggel nézzük meg, hogy 2011-ben hogyan alakultak a települések foglalkoztatási rátái. A közölt foglalkoztatotti létszámok mind teljes munkaidős egyenértékben értendők, ugyanis a térségben a foglalkoztatottak jelentős hányada csak szezonálisan, az év néhány hónapjában dolgozik. A térségben szintén jelentős az ingázás, így egy adott település foglalkoztatottjai a településen dolgozó helyi lakosok mellett azok is, akik más településről járnak át dolgozni. Így előfordulhat, hogy egy településen alacsony a foglalkoztatási ráta, de a munkanélküliségi ráta is, az eljáró ingázók miatt. Ez magyarázhatja a városok körüli kistelepülések – pl. Gyenesdiás – átlag alatti munkanélküliségi rátáját.

A parttal rendelkező települések a foglalkoztatási rátájában az első és az utolsó település között is csak 17,7 százalékpontos különbség van. Ebből jól kivehető, hogy a települések egységesen jó gazdasági aktivitással rendelkeznek, még ha ebben közrejátszik a szezonális is. A foglalkoztatási ráta első helyezettjei Tihany (51,8 %), Gyenesdiás (50,5 %), Zánka (50,4%). Érdekességként megjegyzendő, hogy nem véletlenül e települések érik el a

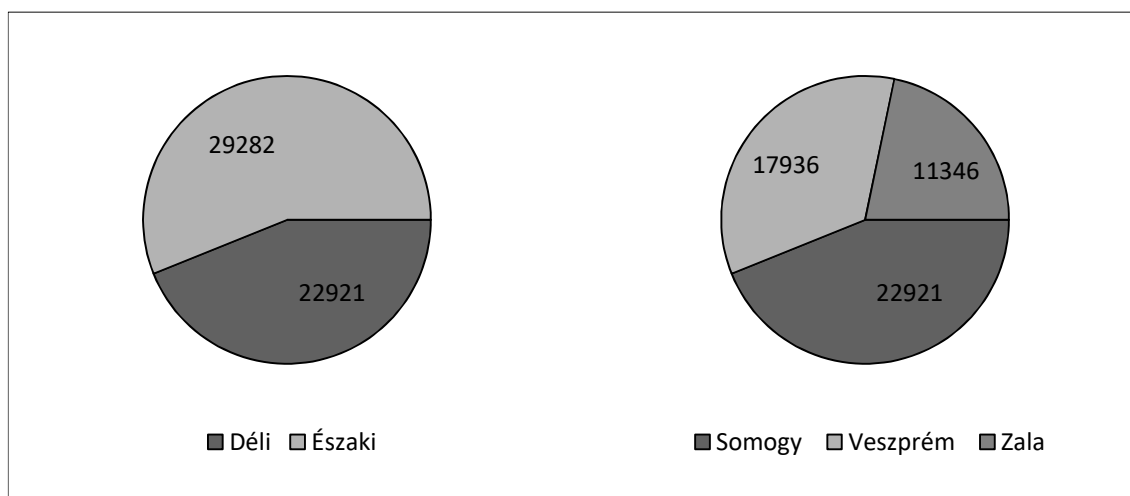
képzeletbeli dobogós helyeket. Tihany esetében persze meghatározó szerepe van a balatoni nyaralásnak, de a szezonon kívül is megélhetést biztosít az apátság látogatottsága, valamint az ehhez kapcsolódó szolgáltatások (étterem, kiskereskedelem). Gyenesdiás a Nyugat-Balaton dinamikus fejlődő települése, ahonnan sokan vállalnak munkát a nagyközséggel már szinte összenőtt Keszthelyen, mint a térség egyik nagyobb városában valamint a településtől 4-5 km-re elhelyezkedő Hévízen is. Zánka esetében feltehetőleg a volt úttörő város helyén lévő ifjúsági szabadidős centrum által kínált egész éves munkalehetőségek dominálnak. Ha a lista másik felét vesszük górcső alá, akkor láthatjuk, hogy a rangsor: Balatonszepezd (34,1 %), Balatonberény (36,5%) és Balatonrendes (38,2%), és meglepő módon Balatonfenyves (39,5%) amely a déli-part egyik üdültető települése (KSH,2014b).

A VIZSGÁLAT EREDMÉNYEI ÉS KÖVETKEZTETÉSEI

A foglalkoztatottak száma

A Balaton parti településeken a 2011-ben összesen 52 203 fő dolgozott. A legtöbb foglalkoztatottat Siófokon regisztrálták összesen 10 216 főt, vagyis a teljes sokaság 19,57 %-a dolgozott. A második legtöbb embert Keszthelyen foglalkoztatták 8 545 főt amely az egész balatoni munkaerő 16,37 %-nak felel meg. A lista harmadik helyén Balatonfüred található 5 634 alkalmazottal, vagyis a teljes sokaság 10,63 % ezen a településen dolgozik. Vagyis elmondható, hogy a munkaerő 46,5 %-át a legnagyobb település foglalkoztatja. A nagyságrendi értékek miatt érdemes megemlíteni a három legkisebb munkaerő piaccal rendelkező települést is a parton. A 44 település közül 41. helyen áll Balatonszepezd 106 fővel, ez az összes balatoni foglalkoztatottak 0,2 %-a (KSH, 2013).

3. ábra A Balaton-parti településeken foglalkoztatottak megoszlása a partok illetve megyei beosztás szerint főben és százalékban, 2011

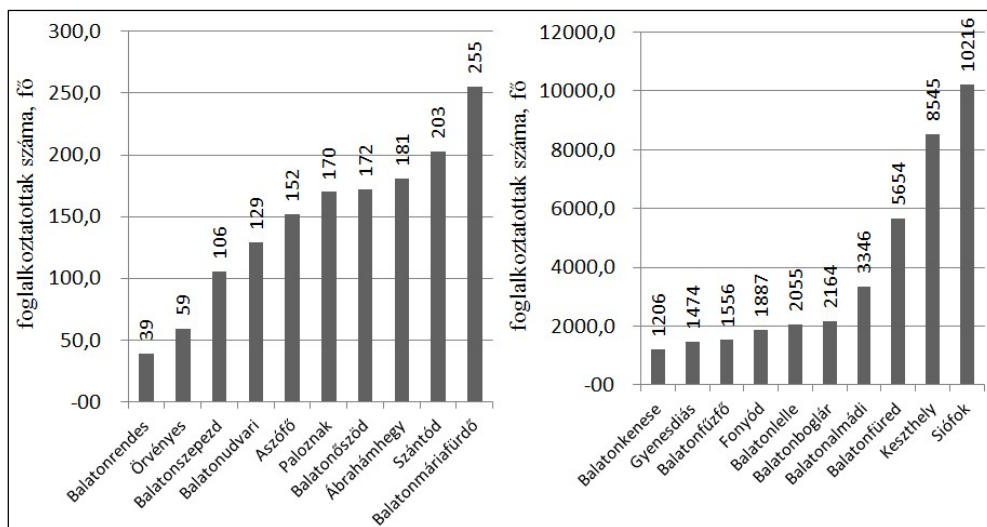
Forrás: KSH, 2013 adatai alapján saját szerkesztés

A következő helyen Örvényes található 59 fővel. Az ő esetében az arányszám 0,11 %. Az utolsó helyen pedig Balatonrendes állt ahol összesen 39 fő dolgozott. Az utolsó helyezett esetében az arányszám 0,07 % volt 2011-ben. A Balaton északi és déli part közötti munkaerő igény a következőképpen alakult.

A népszámlálás idején a Balaton északi partján lévő 26 település összesen 29 282 fő dolgozott, amely a teljes balatoni munkaerő 56,09 %-át jelentette. Az északi oldalon a legnagyobb foglalkoztató település Keszthely 8 545 fővel, ami az északi part egészéhez viszonyítva 29,18 %,.. Ezt követi Balatonfüred 5664 fővel, ami az egész északi oldalon dolgozók 19,31 %-át jelenti. A harmadik helyen Balatonalmádi városa áll 3 346 fővel, amely teljes sokaság 11,43 %-át teszi. E három legnagyobb északi parti település a foglalkoztatottak összesen 59,92 %-át foglalkoztatja. Az északi part legkisebb települései foglalkoztatási szempontból megegyeznek a Balaton egészére vonatkozó adatokkal, mivel az északi parton található Balatonszepezd, Örvényes és Balatonrendes is. A három településen dolgozók aránya az északi parton belül 0,7 %.

A déli partot tekintve a Balaton egészének adataihoz viszonyítva, itt azaz Somogy megyében - dolgozik a foglalkoztatottak 40,08 %-a. A legnagyobb munkaerővel bíró települések a somogyi részen Siófok 10 216 fővel, amely a déli parton dolgozók 44,57 %-át teszi ki. Ezt követi 2 055 fővel Balatonlelle (8,97 %), a harmadik legnagyobb település Balatonboglár, 2016 fővel, ami a déli parton dolgozók 8,8 %-át jelenti.

4. ábra A tíz legnagyobb illetve a 10 legkisebb munkaerőpiaccal rendelkező Balaton parti település

Forrás: KSH, 2013 adatai alapján saját szerkesztés

A déli part legkisebb foglalkoztató települései közé tartozik Balatonőszöd 172 fővel (0,75 %), Szántód 203 fővel (0,89 %) és 255 fővel Balatonmárfürdő (1,11 %).

A megyéket összevetve láthatjuk, hogy a legtöbben Somogy megyében dolgoznak, 22 921 fő. Ezt követi Veszprém megye 17 936 fővel, míg az utolsó Zala megye, ahol a 4 Balaton parti településen összesen 11 346 fő foglalkoztatott volt 2011-ben.

Az SZJA-bevételek önkormányzatoknál maradó része

A foglalkoztatási adatok áttekintése után nézzük meg az az önkormányzatoknak átengedett SZJA alapok alakulását a Balaton partján. Ennek alakulása gyakran eltér a foglalkoztatási tendenciáktól, amelyeken alacsony a foglalkoztatási ráta de magas az SZJA alap, mivel az emberek a közeli településekre járnak át dolgozni, így már a másik település munkavállalójaként jelennek meg de lakhelyükön fizetik a személyi jövedelemadót. Ilyen térség tipikusan, a Nyugat-Balaton, hiszen az egész évben prosperáló Hévíz nagyon sok embert foglalkoztat Keszthelytől Balatongyörökig .

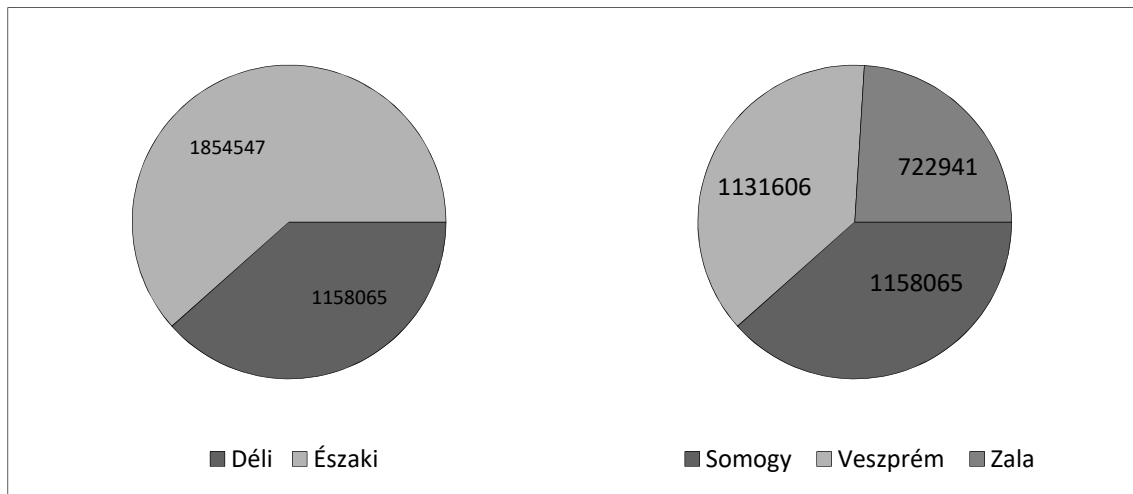
A személyi jövedelemadó önkormányzatoknak visszaosztott része a Balaton parti településeken 2011-ben összesen 3 012 612 000 Ft tett ki. Az összeg 36,21 %-át vagyis 1 090 748 000 Ft-ot három település kapta, Keszthely (511 651 ezer Ft, ami a Balaton parti települései értékének 16,98 %-a), Siófok (304 604 ezer Ft, 10,11 %) és Balatonfüred (274 493 ezer Ft, 9,11 %).

A három legkisebb SZJA-hányaddal rendelkező település Balatonszepezd (2 245 ezer Ft, 0,07 %), Balatonrendes (4 692 ezer Ft, 0,16 %), és Örvényes (5 543 ezer Ft, 0,18 %) (KSH, 2016b).

A kettő part közötti megoszlás a következőképpen alakult. A déli part összesen a Balatonszentgyörgytől Siófokig terjedő részen 1 158 065 ezer Ft-ot kapott a településeknek visszaosztott SZJA-ból, ami a térségi összeg 38,44%-a, ebből a három legnagyobb összeget visszkapó település 592 838 ezer Ft-ot tudott ilyen jogcímen profitálni, ami a déli part összegének majd 51,19 %-a. Az első helyen Siófok áll (304 604 ezer Ft, 26,30 %), ezt követi Balatonboglár (152 517 ezer Ft, 13,17 %), a harmadik pedig Fonyód (135 717 ezer Ft, 11,72 %).

A legalacsonyabb támogatási szintet Balatonőszöd érte el 8 534 ezer Ft-tal, ez a déli part teljes SZJA alapjának csupán 0,74 %-a. A következő Szántód (9 685 000 Ft-, 0,84 %), a harmadik pedig Balatonmáriafürdő (18 714 ezer Ft, 0,9%). A balatoni SZJA-bevételek többségét az északi part adja, ez 1 854 547 ezer Ft, amely a Balaton parti települések teljes SZJA-hányadának 61,56 %-át jelenti.

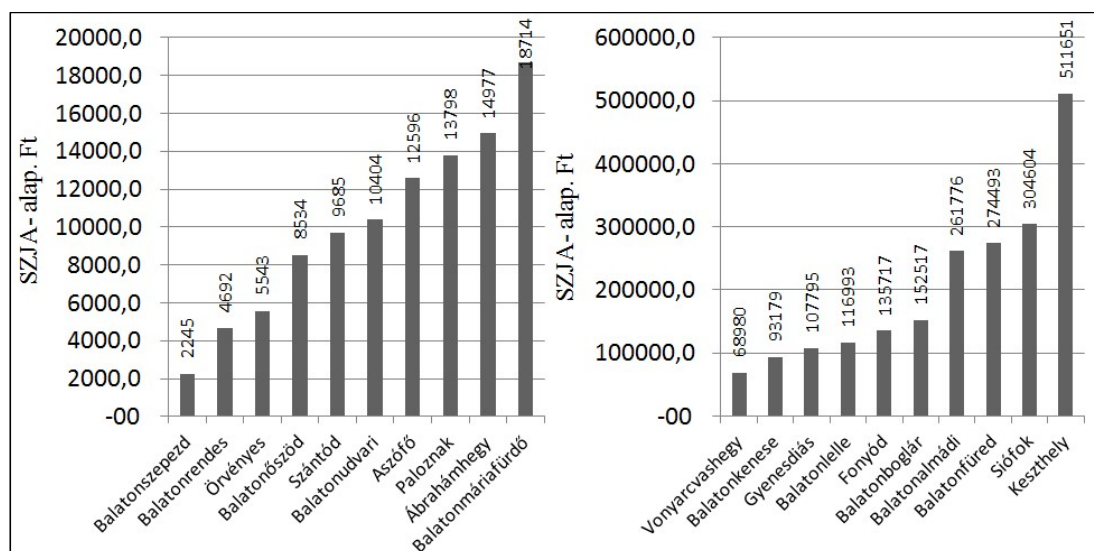
5. ábra A Balaton-parti településeken foglalkoztatottak megoszlása a partok illetve megyei beosztás szerint főben és százalékban, 2011

Forrás: KSH, 2013 alapján saját szerkesztés

A három legnagyobb SZJA-hányadot kapó település Keszthely(511 651 ezer Ft, az északi parti összes érték 27,59 %-a). A második Balatonfüred (274 493 ezerFt, 4,80 %), a harmadik pedig Balatonalmádi (261 776 ezer Ft, 14,12 %). Ez a három legnagyobb település együtt az északi part 56,51 %-át tette ki, míg a három legkisebb SZJAvisszatérítést kapó településemindössze 0,67 %-át képezte (Balatonszepezd Balatonrendes, Örvényes).

6. ábra A tíz legnagyobb illetve legkisebb SZJA alappal rendelkező Balaton parti település

Forrás: KSH, 2016b alapján saját szerkesztés

Az egy foglalkoztatottra jutó SZJA-visszatérítés alakulása

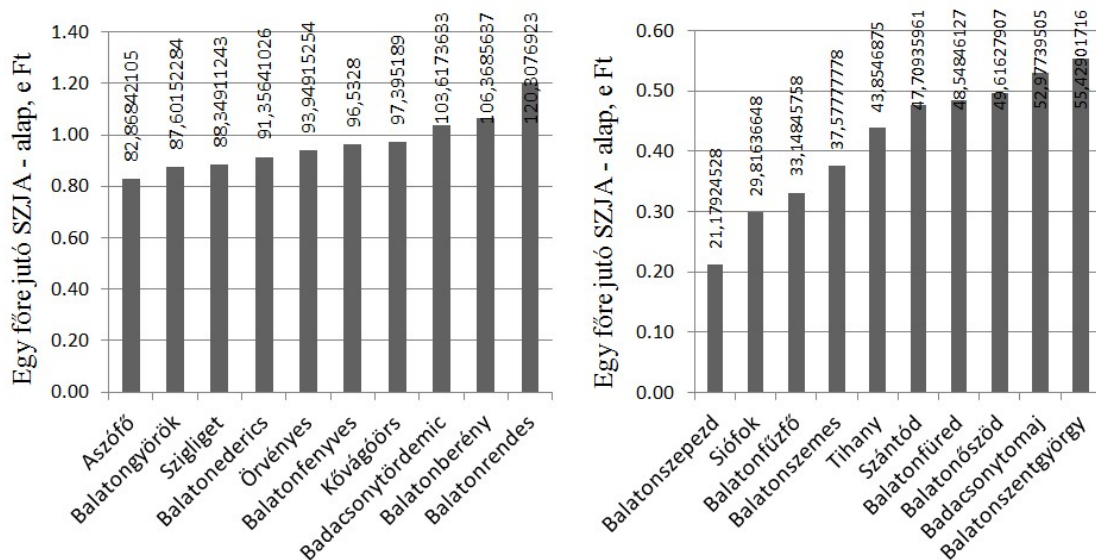
Utolsóként pedig vegyük górcső alá az egy főre jutó személyi jövedelemadó alakulását a Balaton parti településeken. Ezt a mutatót a foglalkoztatottak jövedelemtermelő képességének illusztrálására lehet használni, ami a termelékenységükre utal. Az előző szakaszhoz hasonlóan itt is a települési önkormányzatnál maradó SZJA-hányadot fogom az SZJA összes értéke helyett használni, és ezt osztom el a foglalkoztatottak létszámával.

A 44 parti településen 2011-ben az egy foglalkoztatottra jutó SZJA-visszatérítés átlaga 70 870 forintra jött ki (3012 millió Ft SZJA-hányadot osztva az 52000 fő foglalkoztatott számával).

Ha a két part közötti különbségeket nézzük, akkor a következő adatokkal találkozunk.

A kettő part közül a déli oldalon jelenik meg a kisebb átlag, amely 64 610 Ft-ra jött ki. A legnagyobb értékeket a következő három település érte el: Balatonszárszó (82 010 Ft), Balatonfenyves (96 530 Ft) és Balatonberény (106 370 Ft). A legalacsonyabb átlagokkal rendelkező három település Szántód (47 710 Ft), Balatonszemes (37 580 Ft) és Siófok (29 820 Ft).

7. ábra A Balaton parti tíz legnagyobb illetve legkisebb egy főre eső SZJA alappal rendelkező települése, 2011

Forrás: KSH, 2016b alapján saját szerkesztés

Ezzel szemben az északi parton magasabb átlag jött ki, 74 270 Ft. A három legnagyobb értéket elérő település Kövágóörs (97 400 Ft), Badacsonytördemic (103 620 Ft) és Balatonrendes (120 310), míg a három legalacsonyabb összeg Tihanyban (43 830 Ft), Balatonfüzfőn (33 150 Ft) és Balatonszepezden (21 180 Ft) keletkezett.

Meglepőek az egyenlőtlenségek az egy főre eső összegek tekintetében, főleg az, hogy a térség sikeresnek számító városai nem a lista elején, hanem a végén találhatók.

Országos összehasonlítás

A Balaton parti települések adatait további négy turisztikai térség adataival hasonlítottam össze valamint vizsgálta a három balatoni megye – Veszprém, Somogy és Zala megye átlagmutatóit is. A vizsgált térségek a következők voltak: Fertő-tó, Velencei-tó, Tisza-tó, Duna-kanyar Budapesttel.

4. táblázat A összehasonlító jelleggel vizsgált desztinációk és megyék mutatói

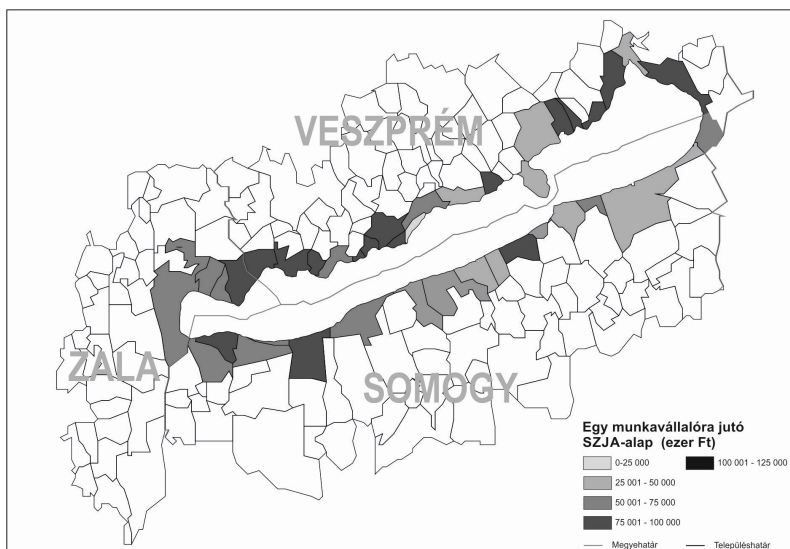
Térség	alkalmazottak	SZJA-alap, e Ft	Egy főre jutó SZJA-alap, Ft
Velencei-tó	7 390	554,081	74977
Fertő-tó	29 994	1 265 985	42 207
Tisza-tó	10 157	1 088 782	107 195
Duna-kanyar	41 455	1 761 770	42 498
Somogy megye	113 712	9 275 405	81 569
Veszprém megye	146 688	8 490 179	57 879
Zala megye	117 936	6 341 725	53 772

Forrás: KSH, 2016b és KSH,2013 alapján saját szerkesztés

Értékelés

A Balaton parti településeken az egy főre jutó önkormányzatoknak visszaosztott személyi jövedelemadó (továbbiakban: mutatószám) egy foglalkoztatottra eső átlaga 70 866 Ft volt. A két part tekintetében az északi parton 13,02 %-kal magasabb volt az mutatószám. Annak ellenére, hogy elsősorban a közlekedési helyzetnek – az M7 autópályának - köszönhetően a déli partról több ember tud ingázni például Székesfehérvárra vagy éppen Budapestre, a déli part lakossága alacsonyabb jövedelemmel rendelkezik, mint az északi parté. A magyarázat ott keresendő, hogy akik az északi parton vállalnak munkát főleg a Tihanytól északkeletre eső településeken magasabb bérekért dolgozhatnak, mint a déli part egyes településein.

8. ábra A Balaton parti településeken képződő egy főre jutó SZJA alap, 2011

Forrás: KSH, 2013 alapján saját szerkesztés

Az is hozzájárulhat ehhez, hogy az északi parton nagyobb lehetőség van éves állásra, mint a szembenfekvő partszakaszon, hiszen Tihanynak egész éves bevételi forrást jelent az apátságához érkező turisták tömege, míg például Balatonfenyvesen az attrakciók többsége csak a nyári Balatonhoz köthető. Ennek következtében a vendéglátó és egyéb szolgáltató egységek is az attrakciók látogatási idejének megfelelően tartanak nyitva. Azonban az sem elhanyagolható tény, hogy az északi parton a lakosság arányát tekintve magasabb az egész éven át ott élők száma, mint a déli parton, ahol október és március között vannak olyan utcák, amelyek szinte teljesen lakatlanok. Vagyis a déli településeken kevesebb éves kereskedelmi és egyéb szolgáltatást lehet fenntartani, mint az északi oldalon, amely munkaerőben és jövedelemben is megmutatkozik.

A másik ok az, hogy az északi partra inkább a tehetősebb, gazdagabb, rétegek érkeznek pihenni, mivel több prémiumszolgáltatást tudnak igénybe venni, mint a déli parton. Itt elsősorban Balaton-felvidéki borászatok és a 4 és több csillagos szállodák húzzák felfelé az átlagot. A fizetések ennek következményében jobbak, mint a déli part alacsonyabb kategóriás szálláshelyein és vendéglátóegységeiben.

A megyék különbségeiben a fentiekben leírt okok nyomán követhetőek, hiszen a legmagasabb mutatószám Veszprém megyei részen jött ki. A veszprémi térséghez képest Zala megye mutatószáma 98,29 % értéket ért el, míg Somogy megye mutatója a Veszprém megyeinél 13,76 %-kal míg Zala megyéhez képest 12,26 %-kal alacsonyabb.

A Balaton partján a mutatószám-„legek” tekintetében érdekes helyzet állt elő 2011-ben. A legmagasabb érték Balatonrendesen jött ki, amely a tőle csupán 8 km-re eső Balatonszepezd – a legkisebb mutatóval rendelkező település- értékének majd hatszorosa.

A három legnagyobb város közötti különbségek is érdekesek. A legkisebb értékkel Siófok rendelkezik. A város átlaga a második helyezett Balatonfüred értékének 61,42 %-a míg a legnagyobb értékkel bíró Keszthely mutatószámának csupán 49,79 %-a. A balatonfüredi érték Keszthely mutatószámának 81,08%-a.

Összegzőként elmondható, hogy a Balaton parti települések mutatószámai nagyon eltérőek, nagymértékű szórást mutatnak. Ez adódhat az egyes településméret következményéből, amely befolyással van a munkaerőpiacra is. Ezenkívül a földrajzi valamint a közlekedési helyzet is mérvadó. A vizsgálat alapján azonban megállapítható, hogy a települések és partok közötti eltérő vendégkör is befolyásoló hatással lehet az egy főre jutó SZJA-bevételekre is.

Azonban figyelembe kell venni a térségre jellemző feketefoglalkoztatás jelenségét is. Feltehetőleg az illegális munkavállalás legnagyobb mértékben az építőiparban és a szezonális illetve alkalmi munkáknál van jelen. Míg az építőipar a Balaton partján kevésbé jelentős, az idegenforgalom szezonális munkavállalásának nagy volumenű. Feltehető, hogy a foglalkoztatottak jó része (saját tapasztalat és becslések alapján 40-50%-a) feketén van foglalkoztatva, bár pontos adatok nem állnak rendelkezésre.

Erre utal a fentiekben már említett egy főre eső SZJA alap eloszlása a Balaton partján. A legkisebb és legnagyobb értéket mutató part menti települések - Balatonszepezd és Balatonrendes - között csupán 8 km a távolság, azonban az átlagos SZJA-bevételeik között majd hatszoros a különbség. Feltehető, hogy a statisztika hibák mellett az illegális munkavállalás is nagyobb mértékben van jelen Balatonszepezden, mint Balatonrendesen. Ugyanez mondható el a nagyobb településekről, például a három jelentős városról, Siófokról, Balatonfüredről és Keszthelyről is, amelyek szintén alacsonyabb értékkel rendelkeznek az átlagnál. A magasabb mutatószámok a kisebb, a part menti települések közül kevésbé ismertek településeken jelennek, meg ennek oka a lehet a helyi önkormányzat és a vállalkozók közötti jó kapcsolat illetve együttműködés, és az illegális jövedelmek kevésbé elterjedt volta.

Az ország más turisztikai desztinációval összehasonlítva a Balaton parti települések átlagait, érdekes képet kapunk. Az érintett térségek közül a legalacsonyabb az egy főre jutó SZJA-hányad a Fertő-tó térségénél, ahol mindössze 42 207 Ft volt az érték. A második legalacsonyabb értéket a Duna-kanyar tudhatja magáénak 42 498 Ft-tal. Ezután következik a Balaton parti térsége, ahol a Velencei-tó értéke követi 74 977 Ft-os értékkel.

Ezt követi a Dunakanyar Budapesttel együttvéve, ahol már átlépjük a bővös 100 000 Ft értéket (100 660 Ft) . A Duna-kanyar Budapest nélkül azonban ennél is többet, 115 800 Ft-ot

tudott kitermelni. Meglepő módon a legjobb értéket az ország keleti felén található Tisza-tó parti települései érték el, itt a mutató 126 470 Ft lett.

Láthatjuk tehát, hogy a Balaton munkaerőpiaca korántsem annyira jó, mint gondolnánk. A magyartengernél alacsonyabb átlagok csak a Fertő-tónál, valamint az örök rivális Velencei-tónál jöttek ki. A Fertő-tó valószínűleg azért nem tud többet termelni, mivel sokan főleg a soproni területekről Ausztriába ingáznak és ott dolgoznak, és így a külföldi adórendszer szerint adóznak, amelyből közvetlen módon a magyar állam és a helyi önkormányzatok nem részesülnek. A Duna-kanyar nem okozott meglepetést, annál inkább a Tisza-tó, ahol a legmagasabb értékek jöttek ki. Érdekesség, hogy a Tisza-tóhoz képest a Balaton mutatószáma csak 56,05 %, amely nem mondható jó aránynak, ha a fogadóterület földrajzi elhelyezkedését és a vendégkör összetételét vesszük. figyelembe.

A balatoni megyék átlagát nézve láthatjuk, hogy legmagasabb értékkel meglepő módon Somogy megye rendelkezik (81 569 Ft), ezt követi Veszprém megye 57 879 Ft-tal és Zala megye 53 773 Ft-tal. Ezek az átlagok megfelelnek a Balaton parti mutatószámoknak.

ÖSSZEFOGLALÁS, KÖVETKEZTETÉSEK

A Balaton foglalkoztatási és jövedelmezőségi vizsgálat és más térségekkel való összehasonlítás során érdekes adatokkal szembesültem. Magyarország második legnagyobb turisztikai fogadóterülete átlagos mutató számokkal rendelkezik. A vizsgált térségek közül vannak alacsonyabb adatokkal rendelkező területek, mint például a Duna-kanyar (Budapest nélkül). Azonban nem szabad elfelejteni, hogy a balatoni értéknél nagyobb mutatószámot produkált a vizsgálat során a Velencei-tó amely ha szabad így fogalmazni a Balaton legnagyobb riválisa. A másik versenytárs a Tisza-tó is magasabb értékkel szerepel a kutatásban, mint a magyar tenger. Megállapítható, hogy a vizsgált terület, a Balaton-parti települések összessége az ország középmezőnyébe tartozik e vizsgálat tekintetében. Azonban lehet, hogy a statisztikai számok nem éppen a teljes valóságot mutatják, hiszen tudjuk, hogy a Balatonnál is jelen van a feketefoglalkoztatás, amely a mutatószámokat rontja. A jövőben további vizsgálati módszerek kidolgozásával próbálom meg kideríteni, hogy mennyire helytállóak a jelen vizsgálat 2011. évre vonatkozó adatai napjainkban is.

SUMMARY

The paper analyses the employment situation in the Lake Balaton Resort Area, focusing on the special situation of the lakeshore settlements of the area.

The Lake Balaton Resort Area consists of 179 settlements but most of its workforce comes from 43 settlements which have direct access to Lake Balaton. Most of the jobs are seasonal, lasting from May to

September. Nowadays we hear from entrepreneurs that they are unable to find workers even though qualifications are not required anymore, because many skilled workers use the opportunities provided by the European Union, and go abroad to work, the primary target being Austria where they work in ski resorts during the winter, or London, where they can find full time jobs and earn wages 5 times that in Hungary. This is the case for the whole region of Balaton even outside the tourism sector. It is important to underline that the labour market in tourism influences the employment situation in all sectors of the region.

This paper examines how employment rates changed in the lakeshore settlements of the region in 2011, and how much income was generated by tourism employment around the lake. The latest employment data on settlement level were available for the year 2011, but the situation has not changed much in the past 6 years, so the picture given for 2011 is valid for today.

It was found that there are large discrepancies among the lakeshore settlements in employment rates and in unemployment rates. The larger settlements, towns seem to show worse figures than the small villages. The efficiency of the workforce can be estimated by the gross domestic product per one worker. As the value of gross domestic product is not computed on settlement level, the value of output on settlement level can be estimated by the personal income tax base generated in the settlement. This figure was used in the present analysis, more precisely, the share of the personal income tax left at the local municipalities – as in 2011 60% of the personal income tax was transferred to the budget of the national government, and only 40 % remained at the local governments. Therefore data were available for the share of personal income tax that local government kept for themselves, and in the analysis the value of this income tax share per employee was used to compare the income generating capacity of the labour force in various settlements. These indicators also showed great differences around the lake. Surprisingly, it is not the larger settlements, towns, where higher values were found, but small villages, while the larger settlements often produced lower than average figures. The explanation can be first the large volume of commuter workers around the lake, and the high volume of illegal labour, which is typical in the tourism employment in the area. Interesting comparisons pointed out the differences between the northern and southern shore of the lake, as well as the east and west part of the area, and compared to the typical visitor structure of the various sub-regions. The income tax indicator was also compared to similar figures of other tourism destinations in Hungary. The comparison showed that although Lake Balaton is the 2nd most important tourism destination in Hungary, its employment rates and labour efficiency are not better than those of the other tourism destinations of the country.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Csire, A., Németh, N. (2007). Az életminőség területi differenciái Magyarországon: a kistérségi szintű HDI becslési lehetőségei. Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek, MTA KTI Budapest, BWP-2007/3
- Csire, A. (2001). Turizmus és politika: A kispolgárság felemelkedése a Nyugat-Balatonnál.in: m. keune - Nemes-Nagy J. szerk.: Helyi fejlődés, intézmények és konfliktusok a magyarországi átmenetben. ELTE RFKRegionális tudományi tanulmányok 5., pp. 53-70
- KSH (2006). Magyarország turizmus szatellit számlái (első eredmények), 2004.
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/turizmszatt/turizmszatt04.pdf>. Letöltve: 2016.12.10.
- KSH (2012). Magyar statisztikai évkönyv, 2011,
http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/evkonyv/evkonyv_2011.pdf Letöltve: 2016.12.10.
- KSH (2013). Népszámlálás- területi adatok, Veszprém, Somogy, Zala megye, 2011.
http://www.ksh.hu/nepszamlalas/teruleti_adatok_sb. Letöltve: 2016.12.10.
- KSH (2014). Turizmus szatellit-számlák, 2008–2009,
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/turizmszatt/turizmszatt09.pdf>. Letöltve: 2016.12.10.
- KSH (2014b). A Balaton üdülőkörzet társadalmi helyzetképe,
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regio/balatontarsadalmi.pdf> Letöltve: 2016.12.10.

- KSH (2015). Turizmus szatellit-számlák, 2010–2011, <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/turizmszat/turizmszat11.pdf>. Letöltve: 2016.12.10.
- KSH (2015b). Turizmus szatellit-számlák, 2012, <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/turizmszat/turizmszat12.pdf>. Letöltve: 2016.12.10.
- KSH (2016). Turizmusgazdaság a Balaton idegenforgalmi régióban, <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/veszpremturizmusgazd.pdf>. Letöltve: 2016.12.10.
- KSH (2016b). Központi Statisztikai Hivatal, Tájékoztatási Adatbázis. <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/themeSelector.jsp?&lang=hu>. Letöltve: 2016.12.10.
- Paget, J. (1839). Hungarian and Transylvania, London,
- Tóth, G. (2009). Kísérlet a regionális turisztikai GDP becslésére Magyarországon. Statisztikai Szemle, 87. évfolyam 10—11. szám, 1038-157. old.
- Rátz, T. (1999). A turizmus társadalmi-kulturális hatásai. PhD disszertáció, Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, Külgazdaságtan Tanszék, Turizmus Kutatócsoport
- VÁTI (1983). A Balatoni Üdülőkörzet hosszú távú fejlesztési programja (1980-2000). A minisztertanácsi előterjesztést megalapozó anyag, VÁTI, Budapest
- Vécsei, D. (2006). Az új turisztikai számbavételi rendszer hatása és alkalmazhatósága. Turizmus Bulletin, X. évf. 3. szám. 44-50.